

Za treznost in kakovost gre

Papež Janez Pavel II. je svoj nedeljski nagovor na vernike dne 10. februarja na trgu sv. Petra v Rimu namenil 100-letnici okrožnice papeža Leona III. »Rerum novarum«. Kot znano, obravnava ta okrožnica delavsko in socialno vprašanje in takrat se je zgodilo prvič, da je katoliška Cerkev s tako visokega mesta spregovorila o dejanskosti, značilni za 19. stoletje. Evropa in svet sta v tem času bila priča okrepljeni industrializaciji, rasti deleža delavskega sloja in zaostrenim razrednim napetostim. Skratka, bil je to poziv kristjanom, da se v svojih aktivnostih ne ukvarjajo samo z nadnaravnim, duhovnim svetom, marveč naj svoje krščansko pričevanje obogatijo tudi s tuzemsko akcijo.

Okrožnica »Rerum novarum« je v takratni Evropi pomenila odločilno spodbudo krščanskim množicam, da so izšla ven iz omejenih cerkvenih okvirov in so v tedanjih pretežno liberalno usmerjenih evropskih državah terjale, da so priznale legitimnost tudi tistih političnih, socialnih in sindikalnih organizacij, ki so slonele na krščanskih nazorskih temeljih. Skratka, politična in družbena akcija kristjanov ni bila nikakršen klerikalizem s ciljem, ustvariti neko avtoritarno krščansko družbo, marveč jim je šlo le za to, da s svojimi nazori enakopravno nastopijo tudi izven cerkvenih zidov. Nastale so tako po Evropi številne in vplivne stranke ljudskega ali krščansko-socialnega tipa, ki so množično bazo pridobivale v sorodnih kulturnih, sindikalnih in delavskih organizacijah.

Iz naše preteklosti vemo, da je to gibanje doživelo močan odmev tudi na Slovenskem, zlasti po zaslugi Janeza Evangelista Kreka in njegovih somišljenikov. Iz začetnega idealizma in prav zanesenjaške požrtvovalnosti tega kroga je zrasla močna politična, kulturna, gospodarska in sindikalna zgradba, ki je slonela na načelih krščanskega solidarizma in ljudskosti. Takratno krščansko socialno gibanje je odločilno pripomoglo k rasti državotvorne zavesti Slovencev ob razpadu avstroogrske monarhije in pomembno sodelovalo pri oblikovanju slovenskega naroda v moderno družbeno tvorbo. To pa se je zgodilo tudi zaradi tega, ker so z javnim nastopom kristjanov padli različni monopoli tako liberalne kot marksistične vrste.

K tej zdravi konkurenci in soočanju različnih idejnih izhodišč s konkretizacijo na političnem in družbenem področju stremi tudi današnja slovenska družba. Ob tem bi človek mislil, da so se laične kulturne in družbene komponente otrsle pretirane in »antiklerikalizma« in strahu pred vsem

dalje na 2. strani ■

Tiskovna konferenca Ssk

Zakon mora upoštevati posebnosti kraškega področja

Na tiskovni konferenci, ki je potekala v ponedeljek, 18. februarja, na sedežu deželne sveta, je deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar obrazložil stališče stranke v zvezi z urbanistiko in predvsem do zakona o parkih. Uvod je podal deželni tajnik Ssk Ivo Jevnikar, ki je povedal, da je bila ta tiskovna konferenca namenoma sklicana pred bližnjo Deželno konferenco o teritoriju, ki bo potekala v Trstu od petka do sobote.

Slovenska skupnost kritično ocenjuje nekatere odločitve deželne odbora, je poudaril Brezigar, ki zadevajo zakon o parkih. Predvsem dežela ni držala obljube in ni sklicala v teku lanskega leta Konferenco o teritoriju za tržaško pokrajino. Po Brezigarjevem mnenju pa bi bilo treba najprej sklicati pokrajinsko in šele nato deželno konferenco, saj bi bilo le tako mogoče podrobneje spoznati omenjeno problematiko.

Bojan Brezigar je v zvezi z zakonom o parkih opozoril predvsem na tri bistvene točke. Prvič: omenjeni zakon ne upošteva posebnosti kraškega področja, pač pa ga obravnava le kot katerikoli del deželne teritorija. Pri tem se torej pozablja na bistven element — narodnostno in kulturno ovrednotenje prebivalcev, ki živijo na področju Krasa. Zakon obenem tudi ne predvideva konkretnih posegov na razvoj kmetijskih, agriturističnih, obrtniških in drugih gospodarskih dejavnosti. Določene restriktivne norme zakona o parkih so dejansko slabše od razlastitve in obenem ne predvidevajo nobene odškodnine za zakoni-

te lastnike. Slovenska skupnost, je povedal Brezigar, je že predložila svoje popravke temu zakonu. Kar pa zadeva specifično vprašanje Krasa, poudarja Ssk potrebo po posebnem zakonu, ki bi zagotovil temu območju ne samo zaščito naravnega okolja, ampak tudi ekonomski, kulturni in družbeni razvoj.

Druga točka, na katero je opozoril Brezigar, zadeva koncentracijo oblasti na področju urbanistike, ki naj bi pripadla deželi. To, je poudaril Brezigar, je dejansko korak nazaj glede na doslej veljavno zakonodajo in je obenem tudi v nasprotju s politikom, ki jo je dežela vodila v zadnjih letih, ko je zagovarjala decentralizacijo v korist občinam in pokrajinam. Sedanje namere dežele so še posebno težko sprejemljive v trenutku, ko država z zakonom o reformi krajevnih uprav dodeljuje javnim ustanovam več pristojnosti in oblasti.

Kot zadnje Ssk zahteva, naj vsebuje novi urbanistični zakon točno določene norme, kar se sedaj ne dogaja. Tudi če je kdo predložil načrt v skladu z občinskim regulacijskim načrtom, ki je bil prilagojen deželnemu urbanističnemu načrtu, mu ga je namreč dežela zavrnila in to v nasprotju s tem, kar je pred časom sama določila. To je škodljivo za državljane in kaj takega nova zakonodaja ne sme več dovoljevati.

Bolje je, je zaključil Bojan Brezigar, določiti restriktivne regulacijske načrte, ki pa so konkretno izvedljivi, kot pa preprečevati pobude, ki so že tik pred uresničitvijo.

Brezigar o statutih občin in pokrajin

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar se je v ponedeljek, 18. t.m., udeležil študijskega seminarja Treh Benečij za javne upravitelje, ki je potekal v Vidmu. Govor je bil o statutih italijanskih občin in pokrajin v primerjavi z ureditvijo v drugih evropskih državah.

Brezigar je v svojem posegu predvsem poudaril nujnost, da občine in pokrajine, v katerih so prisotne jezikovne manjšine, vključijo v svoje statute določila za zaščito etničnih skupin. Te norme so lahko splošnejše narave, lahko pa vsebujejo tudi podrobnejša določila. Brezigar je naštel naj-

pomembnejše: uporaba manjšinskega jezika v občinskih uradih, v toponomastiki, reklamnih napisih, vrtcih in šolah, pa tudi finančna podpora raznim manjšinskim društvom.

Ti zakoni dejansko v Italiji že obstajajo, čeprav so »raztreseni« po vsem polotoku. Zaščita etničnih skupin namreč doslej v Italiji še ni enotna v vseh občinah in pokrajinah. Brezigar je svoj poseg zaključil z mislijo, da lahko statut javnih uprav vsebuje vse norme, ki so v skladu z državnim zakonom. Zaščita manjšin pa prav gotovo ni v nasprotju z njim.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 24. februarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Pozabljeni zaklad« (Ivan Sivec); 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Sergej Verč - Boris Kobal: »Ona + jaz = oba«; 15.00 Proslava ob dnevu slovenske kulture v Benečiji; 16.00 Šport in glasba; 17.30 V studiu z vami: Igor Tuta; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 25. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Iz preteklosti v sedanost; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Cankar: »Podobe iz sanj«; 12.00 Starost danes; 12.40 Komorni deklški zbor iz Ilirske Bistrice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Otroški knjižni sejem«; 16.00 Tenorist Dušan Kobal in pianist Hilarij Lavrenčič v Kulturnem domu v Gorici; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 26. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Cankar: »Podobe iz sanj«; 12.00 Starost danes; 12.40 Komorni deklški zbor iz Ilirske Bistrice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Glasbena kronika s Hrvaškega; 16.45 Poštni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 27. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Cankar: »Podobe iz sanj«; 12.40 Mešani zbor Ivan Rijavec iz Idrije; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 16.00 Slovenski skladatelji na laserskih ploščah: Maks Strmčnik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Slovenska literatura na stičišču z italijanskim svetom; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 28. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Spomini Henrika Tume; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Cankar: »Podobe iz sanj«; 12.00 Spoznavajmo Slovenijo; 12.40 Dekliški zbor Vesna iz Križa; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Ženski zbor iz Ostrave na Moravskem; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 1. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Cankar: »Podobe iz sanj«; 12.40 Moški zbor Val Rožar iz Trsta; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Barvni utrinek«; 15.55 »I solisti Veneti« v palači Labia v Benetkah; 16.45 Poštni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Kulturni dogodki; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 2. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Cankar: »Podobe iz sanj«; 12.00 Režija in Kanalska dolina; 12.40 Mešani zbor Stanko Premrl iz Podnanosa; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 16.00 Harmonikar Maurizio Marchesich; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Aleksij Pregarc: »Črni galebi«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Razprava v slovenskem parlamentu

Razdružitev ni odcepitev

Medtem ko pišemo te vrstice, se slovenska skupščina v Ljubljani pripravlja na tako imenovano **razdružitev**. Marsikomu ni jasno, kaj ta beseda pomeni. Zato bomo skušali celotno zadevo pojasniti. Takoj pa moramo opozoriti, da gre za izredno važno zadevo, od ureditve katere bo odvisna nadaljnja usoda naše matice in njenega prebivalstva.

Gre za uradni predlog slovenskega parlamenta (in torej izvoljenih predstavnikov slovenskega ljudstva), naj se Republika Slovenija in Socialistična republika Jugoslavija sporazumno »razdružita«, to je ločita. Dosedanja SFRJ bi se razdelila na Republiko Slovenijo in na Socialistično republiko Jugoslavijo (SFRJ). Meja med novima državama bi tekla po sedanji meji med Slovenijo in Hrvaško, sedanja meja med SFRJ in Avstrijo, Italijo ter Madžarsko pa bi postala meja med Republiko Slovenijo in pravkar omenjenimi državami.

V skladu s sklepno listino Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi bosta Republika Slovenija (RS) in SFRJ spoštovali medsebojne meje in mejo vseh držav v Evropi ter jih smatrali za nedotakljive. Obe državi bosta spoštovali ozemeljsko celovitost in se odpovedali slehernemu dejanju, ki ni v skladu s cilji in načeli Ustanovne listine Združenih narodov in je naperjeno zoper ozemeljsko celovitost, politično neodvisnost ali enotnost katerekoli od obeh držav, posebej pa še slehernemu takšnemu dejanju, ki bi predstavljalo grožnjo ali uporabo sile.

Republika Slovenija in SFRJ bosta postopek o razdružitvi izvedli postopno, sporazumno in v skladu z določili mednarodnega prava (takšna določila vsebujejo t.i. dunajske konvencije iz leta 1969, 1978 in 1983).

Razdružitev se torej bistveno razlikuje od odcepitve. Medtem ko predstavlja slednja **enostransko** dejanje z vsemi posledicami (zlasti kar zadeva priznanje nove državne stvarnosti v tujini), je razdružitev

sad in posledica sporazuma, ki se sklepa ob spoštovanju določil mednarodnega prava in ob spoštovanju zakonitih koristi obeh prizadetih držav (nove in stare).

Predlog, ki je predmet razprave v slovenskem parlamentu, se sklicuje na izid plebiscita z dne 23.12.1990, s katerim so državljani Republike Slovenije izrazili politično voljo, naj Slovenija postane suverena država. Odločitev na plebiscitu zavezuje slovenski parlament in ostale organe RS, da v šestih mesecih od razglasitve plebiscitnega izida prevzamejo izvrševanje vseh suverenih pravic, ki jih je RS bila prenesla na organe SFRJ. Predlog o razdružitvi slovenska skupščina naslavlja na skupščino SFRJ, to je na državni organ, ki je trenutno edini mednarodnopravni subjekt.

Slovenski parlament bi moral ta teden odobriti in razglasiti tudi dopolnila k slovenski ustavi, s katerimi se med drugim jemljejo pooblastila zveznim organom za izvajanje suverenih pravic Republike Slovenije.

—o—

ZA TREZNOST IN KAKOVOST GRE

■ nadaljevanje iz 1. strani

tistim, kar ima krščanski predznak. Zadnji nekulturni in mestoma prav barbarski napadi na slovenskega kulturnega ministra dr. Andreja Capudra, ki je znan kot pronicljiv mislec in v svojih javnih nastopih ne skriva krščanskega prepričanja, pa dokazujejo, da se bomo morali na Slovenskem še potruditi, da bi dosegli tisto stopenjo medsebojne strpnosti, ki je značilna za evropske države, kjer še nekaj dajo na treznost in kakovost.

—o—

Slovenski časnikar Lojze Kante je dobitnik nagrade Alpe-Jadran za časnikarstvo. Lojze Kante je bil več let v diplomatski službi in dopisnik ljubljanskega Dela v Trstu. Za lepo priznanje mu iskreno čestitamo.

V Ulmu so zborovali slovenski izseljenci

V Ulmu v južnem predelu Nemčije je pred kratkim bilo sedmo srečanje slovenskih laikov, ki ga prireja Svet slovenskih krščanskih izseljencev v Evropi. Prisotni so bili zastopniki Slovencev, ki se zbirajo pretežno v izseljeniških župnijah in drugih skupnostih v Nemčiji, Franciji in Belgiji. Kot gostje so nastopili tudi predstavniki Zveze slovenskih izseljencev iz Furlanije-Juljske krajine. Delo te organizacije je prikazal tajnik Renzo Matelich, ki je opozoril tudi na težave, s katerimi se spopadajo beneški izseljenci v Zahodni Evropi. Udeleženci pa so imeli precej težav, preden so dospeli do Ulma, zaradi snežnih neviht v Franciji in Nemčiji, saj so bile tudi nekatere avtoceste zaprte.

Zasedanje je potekalo v prostorih Slovenskega dušnopastirskega urada, ki ga vodi prof. Marko Dvoržak. To je del misije, ki obsega tudi Ravensburg. Na tem pod-

ročju živi vsaj 1.500 Slovencev, ki jim dušnopastirski urad nudi socialne, pastoralne, kulturne in družabne usluge. Kot duhovnik pa skrbi za tamkajšnje Slovence župnik Jože Bucik, ki ima sedež v Augsburgu. Udeleženci so poslušali predavanji dveh gostov iz Ljubljane: profesorja Justina Stanovnika o spravi na Slovenskem in fizika Janeza Cvelbarja o problemu krščanstva v Sloveniji. Dr. Branko Zorn iz Pariza je predstavil tezo, ki jo je na sociologiji v Parizu branil Slovenec druge generacije Patrick Kontelj. Ta je analiziral alternativne elemente v slovenskem narodnem gibanju in položaj, značilnosti in običaje slovenskih priseljencev na področju Pariza in ožje okolice. Na dnevnem redu so bila tudi številna organizacijska vprašanja. Svet slovenskih krščanskih izseljencev v Evropi je že napovedal, da bo tretje srečanje na Višarjah letos poleti 4. avgusta.

Zagate našega jezika

Pred šolo je čakal SVOJO HČI ali

SVOJO HČER?

Poleg splošnih slovničnih pravil, po katerih se »ravna« vsak jezik in na stotine ali na tisoče njegovih besed, imamo v vseh jezikih, in to tudi v slovenščini, tako imevanja dodatna, splošnim nasprotujoča si pravila, ki veljajo le za besedo ali dve. To so »izjeme« ali »posebnosti«, ki si jih je treba kratko in malo zapomniti. Slovnice in drugi jezikovni priročniki jih navajajo izrecno na vidnem mestu, o njih je pogosto govor v jezikovnih rubrikah, a pri marsikaterem problemu nobeno opozarjanje ne zaleže. Napake se še posebno množijo kot gobe po dežju, odkar so v šolah odpravili sistematično učenje slovnice in to učenje zamenjali z drugačnimi, nam tujimi in doslej za naše razmere nepreverjenimi metodami, ki imajo uspeh le, če so se v kakem razredu zbrali samo dobri učenci.

Ta »trd oreh« oziroma rabo posebnosti in izjem bi morali učenci v naših šolah streti tja do male mature, vendar si nekateri lomijo z njim zobe vse življenje, kar meče slabo luč na naše izobraževalne ustanove.

Nepravilne in napačne rabe je veliko, včasih se komu le kaj zapiše; če pa prinese otrok iz šole takle stavek: *Oče je imel posebno rad svojo najmlajšo hči*, potem ti padejo roke in ne veš, kaj bi. Še kak napačen zgled: *Ivan je zapustil svojo mati*. Ondaj pa sem bral, da je avto povozil mati in hči. Nekje je bil zapisan tudi naslednji stavek: *Pokojni zapuščata mater in dve hčere*. Navedene stavke bi pravilno zapisali: *Oče je imel posebno rad najmlajšo hčer*, brez zaimka *svojo*, saj je samo po sebi jasno, da je tudi najmlajša hči njegova hčerka. *Ivan je zapustil svojo mater*. *Avto (mobil) je povozil mater in hčer*. *Pokojni zapuščata mater in dve hčeri*. Dvojina od samostalnika mati in hči je: (dve) materi, (dve) hčeri.

Čeprav se bomo oddaljili od vprašanj, ki jih skuša reševati naša rubrika, se nam zdi primerno, da za vsak primer ponovimo sklanjatev teh dveh samostalnikov, ki se marsikdaj nepravilno pišeta: *Mati in hči iščeta v mestu avto*. Doma ni bilo ne *matere* ne *hčere*. Bolnik je bil *materi* in *hčeri* hvaležen za vse. Od vojakov je pisal, da prav pristrčno pozdravlja *mater* in *hčer*. O *materi* in *hčeri* smo slišali samo dobro. Na sprehod sem hodil le z *materjo* in *hčerjo*.

R. Petaros

—o—

ISLANDIJA PRIZNALA LITVO

Sovjetska vlada je odpoklicala svojega veleposlanika iz islandske prestolnice Reykjavik, ker je tamkajšnja vlada priznala Republiko Litvo. Glasnik sovjetskega predsednika Gorbačova je izjavil, da zahteva Moskva pojasnila glede priznanja, vendar že zdaj poudarja, da pomeni priznanje Litve grobo vmešavanje v notranje zadeve sovjetske države. Litva je — je naglasil glasnik Mihaila Gorbačova — še vedno sovjetska republika.

Islandski parlament je ukrep o priznanju Litve potrdil pred nekaj dnevi. Vlado je pozval, naj čimprej vzpostavi redne diplomatske odnose z Litvo.

Slovenska skupnost in kriza v tržaški občini in pokrajini

Od izvršnega sveta SSK za Tržaško smo prejeli tole poročilo:

»Zgodovinske spremembe v Evropi odpirajo Trstu nove možnosti razvoja in vsestranske rasti. V tem okviru je nujno potrebno, da se rešijo še vedno odprta vprašanja slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, ki je sestavni del tukajšnjega življenja.

V tem duhu je Slovenska skupnost pristopila k pogajanju za sestavo tržaškega občinskega in pokrajinskega odbora. Na srečanjih z delegacijami Kršćanske demokracije, socialistične, liberalne, republikanske in socialnodemokratske stranke je delegacija Slovenske skupnosti okvirno sprejela programski dogovor peterostranske koalicije iz leta 1988 in naknadnega preverjanja, pri čemer pa je ugotovila, da so ju velike spremembe prehiteli ter da so nujna dopolnila, zlasti kar zadeva nove evropske okvire in novo vlogo Trsta ter številne zakone, ki so bili naknadno sprejeti. Še zlasti kar zadeva nove razsežnosti sožitja na evropski ravni in tesnega sodelovanja, ki se odpira s srednje in vzhodno-evropskimi državami, je treba pospešiti uresničitev zaščitnega zakona za slovensko narodnostno skupnost v skladu z ustavnimi določili, mednarodnimi obveznostmi, resolucijama evropskega parlamenta in predloga Pentagonale. Nujen je preklic Stafičarijeve okrožnice v skladu z razsodbo ustavnega sodišča in nedavne razsodbe tržaškega prizivnega sodišča. Pri oblikovanju novih statutih krajevnih uprav, pri katerih morajo politične sile nove večine enakopravno sodelovati, ne more izpasti

kulturno in etnično bogastvo in sožitje skupnosti. Večina se mora obvezati za hitro uresničevanje dogovorov s krajevno skupnostjo in organizacijami v zvezi s sinhronom in območjem za znanstvene raziskave. Zavzeti se mora za odobritev zakona za razvoj in zaščito Krasa z aktivno udeležbo krajevnega prebivalstva v skladu s sprejetimi obveznostmi na deželni ravni. Tržaška občina bo v okviru preosnove uvedla poseben odsek za vprašanja kmetijstva. Zavzeti se mora za učinkovitejšo poslovanje svetov. V programske zahteve so vključene še številne točke, ki zadevajo izboljšanje uslug in temeljnih služb še zlasti na Vzhodnem in Zahodnem Krasu. Na pokrajinski ravni so nujne izpopolnitve in popravilo cestnih povezav ter uresničitev nadvoza na cesti Nabrežina - Šempolaj.

Glede sestave odborov pa Slovenska skupnost zahteva po večletnem izključevanju enakopravno sodelovanje pri upravljanju na vseh ravneh. Predvsem pa je čas, da se preneha s politiko zavlačevanja in odlašanja ter da vendarle nastopi čas politike odgovornosti in stvarnega reševanja potreb v zavzetosti za razvoj celotne skupnosti proti težnjam po jalovih predčasnih volitvah.

Izvršni svet Slovenske skupnosti je sklenil, naj izvoljeni predstavniki nastopijo v občinskih organih za ohranitev pravice do uporabe slovenščine v občinskih svetih, potem ko socialistična odbornica ni vključila zadevnega člana starega pravilnika v novi osnutek pravilnika za delovanje svetov v tržaški občini.

Svetovni slovenski kongres tudi na Goriškem

Kot je znano, že dalj časa tečejo priprave na Svetovni slovenski kongres, ki bo od 27. do 30. junija tega leta v Ljubljani. Gre za pomembno idejo povezovanja Slovencev v novih časih, za prenovljeno razumevanje in življenje naroda ter ne nazadnje za vse tiste povezave med Slovenci, ki so bile v preteklem obdobju ideološke konfrontacije močno okrnjene če že ne povsem izbrisane. Kongres junija v Ljubljani bo pravzaprav verificiral to zamisel, ki pa je v tem trenutku gibanje z zelo jasnimi cilji in globokimi temelji. Osnovni namen Svetovnega slovenskega kongresa je, da bi se Slovenci po vsem svetu čutili kot posebna, svojska skupnost. Kot posebna skupnost v domovini, v manjšinskem zamejstvu in v izseljenstvu. V tem smislu je nujno preseči delitve, ki izvirajo predvsem iz naših medsebojnih obračunavanj med vojno in po njej, kakor tudi delitve, ki so pogojene povsem geografsko, saj Slovenci živimo v štirih različnih državah ter na večini svetovnih celin. Kongres nadalje neguje duha narodne vzajemnosti in medsebojne zavezanosti.

Da bi gibanje doseglo navedene cilje, vzpostavlja več pretehtanih smeri in te so: ohranjanje slovenstva in kulturne zavesti kjerkoli živijo Slovenci. Doseganje sprave v vseh smislih, saj je narod kot telo sestavljen iz različnih opredelitev, svetovnih nazorov, pri čemer nima nihče pravice proglasiti svojega pogleda za edino pravičnega ter v tem smislu preganjati ali

zapostavljati drugačne poglede. Preseči je torej treba izključujočo ideološko nadvladovanje ene same opredelitve. Dalje gre za spodbujanje gospodarskih, znanstvenih in kulturnih vezi. Za popolno uresničitev samostojne in suverene države slovenskega naroda ter za mednarodno priznanje slovenske državnosti. V tem smislu bo Svetovni slovenski kongres formiral samega sebe s pomočjo šestih območnih konferenc, ki so: konferenca za Republiko Slovenijo, za zamejstvo, za Evropo, Severno in Južno Ameriko ter Avstralijo. V nastajanju teh in manjših enot seveda prihaja do posebnih in izvornih prispevkov, ki jih lahko posamezne izkušnje prinesejo, kar izpostavlja nepogrešljivo obstojnost in pomembnost prav vsakega območja, na katerem živijo Slovenci, oziroma kjer tako ali drugače izžarevajo narodnostno identiteto in željo po povezovanju. Pri formiranju področnih organov Kongresa je močno poudarjena vloga posameznika, saj ima n.p.r. organizacija ravno tako en sam glas kot posameznik, stranka kot subjekt nima aktivne niti pasivne volilne pravice, osnovno načelo pri ustanavljanju organov pa je, da nihče ne sme biti izključen ali onemogočen pri pripravah in delu za to veliko idejo.

V tem smislu je v procesu ustanavljanja tudi odbor za Goriško, kjer se je na pobudo že ustanovljenega odbora v Trstu že nekajkrat sestala iniciativni odbor oziroma iniciativna sku-

dalje na 8. strani ■

ZASKRBLJENOST Ssk ZARADI PROBLEMATIKE NARAVNIH PARKOV

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti je na zadnji seji obravnavalo rezultate preverjanja v deželni šeststrankarski večini. Izreklo se je za okrepitev sedanjega političnega okvira, saj je pred deželnim svetom in deželnim odborom vrsta pomembnih obveznosti. S tem v zvezi so člani tajništva razpravljali zlasti o uresničevanju določil zakona o obmejnih področjih, kolikor so v deželni pristojnosti, in pa o določilih za zaščito in razvoj Krasa.

Deželno tajništvo Ssk je pozitivno ocenilo napoved predsednika deželnega odbora Biasuttija o pripravi posebnega zakona glede uporabe sredstev, ki so v zakonu za obmejna področja namenjena kulturnim potrebam slovenske manjšine, in o dolžnem posvetovanju z njenimi zastopniki.

Ssk pa izraža zaskrbljenost zaradi novosti v zvezi s problematiko naravnih parkov. Pristojni deželni odbornik Carbone je namreč pripravil nov osnutek z okvirnimi določili za vse parke v deželi, za katere naj bi potem pripravili posebne zakone. O osnutku se je že začela razprava v ožjem odboru 5. svetovalske komisije. Spričo že prejetih zagotovil o vsebini zakona o Krasu je zdaj nevarno, da bi vsebina okvirnega zakona prejudicirala nekatere pomembne točke zakona o Krasu in da bi prišlo do novega zavlačevanja s pozitivnimi rešitvami. Zato bo stranka posegla pri pristojnih, deželni svetovalec Ssk pa bo vložil potrebne popravke tudi k okvirnemu zakonu.

—o—

Tržaški dnevnik »Il Piccolo« je snet zamenjal lastnika. Sedanji založnik Monti je dnevnik prodal skupini furlanskih podjetnikov, ki jo vodi industrijec Melzi. Ta je že lastnik videmskega dnevnika *Messaggero Veneto*. Med kandidati za glavnega urednika tržaškega dnevnika je baie tudi moskovski dopisnik RAI Mitja Volčič. Ostala sta pisatelja Claudio Magris in Fulvio Tomizza.

Dve Prešernovi proslavi na Tržaškem

Na Tržaškem sta bili v nedeljo, 17. t.m., dve Prešernovi proslavi. V Ricmanjih so proslavo oblikovali godbeniki in gojenci Glasbene šole ricmanjske godbe na pihala. Prof. Boris Pangerc je govoril v slovenščini in italijanščini in podčrtal pomembnost vseh umetnosti ter poudaril, da se beseda sublimira v umetniškem ustvarjanju ter dosega najvišje dobro za človeka v poeziji. Kultura je dragocena dobrina za človeštvo in značilna je razsežnost, ki jo Slovenci dajejo kulturnemu prazniku. Prof. Pregarc je v italijanščini spregovoril o Prešernu in se še zlasti ustavil pri globoki vsebini tretje kitice Zdravljice.

V bazovski kinodvorani so kulturni spored pripravili učenci domače šole Primož

Trubar, otroškega zbora Slomšek ter Dekliškega pevskega zbora Vesela pomlad in Fantovske skupine z Opčin, ki ju vodi Franc Pohajač. Časnikar in pisatelj Saša Martelanc je poudaril pomembnost Prešernovih proslav, na katerih so se zbrali tudi letos Slovenci, ki dobro v srcu mislijo v domovini in po svetu. Leto 1991 ni praznično, saj leži nad svetom senca vojne v Zalivu in senca narodnostnega preživetja v zamejstvu ter tudi polemik v matični

Dekliški zbor Devin
in Fantje izpod Grmade

vabijo na

PROSLAVO

ob prazniku slovenske kulture

Na sedežu devinskih zborov bodo v nedeljo, 24.2., ob 16. uri, odprli likovno razstavo Bogomile Doljak, o njenem delu bo spregovoril umetnostni zgodovinar Marko Vuk. Nastopili bodo domači zbori, na sporedu pa bo tudi recitacija. Priložnostni govor bo imela občinska odbornica za kulturo, prof. Vera Tuta Ban.

PRIPRAVE NA ZBOROVANJE VERNIKOV

V okviru priprav na cerkveno zborovanje slovenskih vernikov tržaške škofije, ki zaenkrat poteka z razgovori po župnijah o vprašanjih, ki jih je predlagal pripravljalni odbor, je pred dnevi bilo v prostorih tržaškega semenišča dobro obiskano srečanje med zastopniki slovenskih vernikov in tržaškim škofom msgr. Bellomijem. Uvodno besedo je imel vodja pripravljalnega odbora kaplan Dušan Jakomin. Ta je poudaril pomen te pobude, ki naj poglobi in poživi življenje slovenskega verskega občestva. Obžaloval pa je, da zamisel še ni povsod naletela na pravo vrednotenje.

Sledila je daljša razprava, v kateri so prišle na dan zlasti nekatere boleče točke in želje po izboljšanju položaja. Poudarek je bil dan zlasti verski ponudbi, ki bi je morala biti deležna mladina. Oglašali so se tako laiki kot tudi številni duhovniki. Razpravo je povzel škof Bellomi, ki je prisotnim vlil novega upanja in navdušenja za prenovo.

domovini. Pri tem je izrazil solidarnost ministru za kulturo Capudru. Prešeren je tudi danes aktualen in simbol vseh naših upov, strahov, trpljenja pa tudi redkih sijajnih trenutkov zanosa in sreče. Prešeren je predvsem umetnik, liriki, ki je postal glasnik naroda. Slovenci niso boljši od drugih narodov, označuje pa jih drugačnost, na katero so ponosni. Pot v lastno zavest in svetovno skupnost so si utrli skozi vrata kulture in ne z mečem ter diplomacijo.

—o—

Msgr. A. Šuštar na obisku v Trstu

V petek, 15. t.m., se je rednega sestanka tržaške sekcije katoliškega združenja Serra International udeležil ljubljanski nadškof in slovenski metropolit, dr. Alojzij Šuštar. Članom združenja je govoril o stanju duhovniških poklicev v Sloveniji in v Vzhodni Evropi. Združenje se namreč posveča prav skrbi za duhovniške poklice ter nudi strokovno pomoč raznih svetnih poklicev duhovnikom pri njihovem delovanju. Prisotni so bili številni vodilni predstavniki Združenja Serra in dežel Triveneta. Pozdrav ljubljanskemu nadškofu je posredoval tržaški predsednik združenja Tamaro. Nastopili so še vodilni predstavniki iz drugih dežel in tajnik tržaške sekcije Detoni, ki vodi komisijo za Evropski vzhod.

—o—

Tajnik novoustanovljene Stranke demokratske levice (PDS) Occhetto se je takoj po izvolitvi srečal s tajniki socialistične, socialdemokratske, republikanske in liberalne stranke. Ni šlo le za vpludnostna srečanja, temveč tudi za temeljito izmenjavo mnenj o aktualnih vprašanjih, zlasti o institucionalnih reformah. Tu prihaja v poštev tudi in predvsem volilna reforma.

Dr. Stres v DSI o krščanstvu in ekologiji

V ponedeljek, 18. februarja, je bil gost Društva slovenskih izobražencev dr. Anton Stres, ki je govoril o krščanstvu in ekologiji. Svoje predavanje z naslovom »Napredek ali ohranitev stvarstva« je dr. Stres predstavil tudi na nedavnem teološkem tečaju v Ljubljani.

Za izhodišče svojega razmišljanja je predavatelj vzel vsestranski napredek, za katerim teži današnji človek in ki je v sodobni kulturi postal že mit. Novo se enači z dobrim in staro velja za slabo. Tako imajo nekateri tudi religijo samo zato, ker je stara, za nazadnjaško. Dr. Stres je predvsem poudaril, da krščanska religija ne zavrača napredka kot takega, kakor tudi ne odklanja bogastva, če le ne postaneta sredstvo samima sebi. Opozoril pa je, da to, kar doživljamo sedaj, ni pravi napredek. V moralnem smislu tega kvalitetnega skoka sploh ni mogoče opaziti, prej bi lahko rekli nasprotno.

To, kar mi danes imenujemo napredek, je opozoril dr. Stres, bo povzročilo naš propad, če ne bomo postali bolj etični, bolj odgovorni do soljudi in tudi do naših potomcev. Kaj jim bo ostalo, če bomo mi še naprej tako brezobzirno uničevali okolje? Stanje v svetu je alarmantno,

je rekel dr. Stres in navedel nekaj podatkov, ki so bili objavljeni v pripravljalnem dokumentu za zborovanje z naslovom: »Pravičnost, mir in ohranitev stvarstva«, ki je lanskega marca potekalo v Seulu: vsako minuto porabijo dežele sveta 1,8 milijona dolarjev za oboroževanje; vsako uro umre 1500 otrok zaradi pomanjkanja hrane; vsak dan izgine ena rastlinska ali živalska vrsta; vsak teden je bilo v desetletju 1980-90 več ljudi žrtev nasilja kot prej v celem stoletju; vsako desetletje se bo ozračje zaradi prekomernega gretja ogrelo za 1,5 do 4,5 stopinj Celzija in še bi lahko naštevati.

Vsi ti podatki nam dokazujejo, da bo treba nujno izbrati drugačne temeljne vrednote naše civilizacije, je poudaril dr. Stres. Človek ni gospodar narave, temveč je le njen oskrbnik, ki je odgovoren pred Bogom in soljudmi, pred tistimi generacijami, ki bodo prišle za nami. »Kristjani predstavljamo pomemben del skupnosti, v kateri živimo. Zato je naša odgovornost za prihodnost sveta zelo velika. Prav posebno odgovornost pa imajo pri tem tudi naša sredstva javnega obveščanja,« je zaključil svoje predavanje dr. Anton Stres.

Nadvse zanimiva »Iniziativa isontina«

V Gorici izhaja nadvse zanimiva, katoliško usmerjena italijanska revija z naslovom »Nuova iniziativa isontina«. Njen odgovorni urednik je Celso Macor. Revija vsebuje vrsto zanimivih in aktualnih zapisov o tem, kar se dogaja na Goriškem, obenem pa obravnava tudi širše, vse splošne probleme in vprašanja — zgodovinska, kulturna, verska in politična.

Fulvio Salimbeni je v tej številki revije obrazil svoje poglede na mitizacijo oz. instrumentalizacijo fojbe po drugi svetovni vojni. Avtor predvsem ugotavlja, da se je o tem kočljivem vprašanju razpravljalo in se še vedno razpravlja predvsem na politični, ne pa na znanstveni ravni. Casopisi izkoriščajo fojbe v propagandne namene, kot »dokaz slovanskega barbarstva«. S tem hočejo nekateri ohraniti pri življenju ta izrabljeni stereotip in hujskati javnost proti vsakemu slovanskemu svetu. Zaradi takšnih predsodkov pa postaja sodelovanje med italijanskim in slovenskim narodom veliko bolj težavno.

Fulvio Salimbeni v svojem članku obenem izraža resne pomisleke o predlogu, da bi imenovali posebno komisijo, ki naj bi na podlagi arhivskega gradiva ugotovila resnico o fojbah. Kdo naj bi izbral strokovnjake, ki bi sestavljali te komisije, se sprašuje Salimbeni. Politiki ali člani državnih zgodovinskih ustanov, ki so ravno tako pod velikim vplivom političnih sil? Nemože je, nadaljuje avtor zapisa, da bi bili vsi člani komisije popolnoma nepristranski. Edina možnost, da odkrijemo resnico o tem, kar se je dogajalo po drugi vojni, zaključuje Fulvio Salimbeni, je, da tako Jugoslavija kot Italija odpreta svoje tajne arhive in jih dasta na razpolago raziskovalcem.

Dr. Drago Klemenčič piše v tej reviji o narodni spravi in o prizadevanju slovenske Cerkve za njeno uresničitev. V Jugoslaviji se v povojnem obdobju sploh ni smelo govoriti o spravi, saj ta beseda pomeni predvsem enakopravnost vseh partnerjev. Po državljanski vojni v Jugoslaviji, pravi Klemenčič, pa so zmagovalci podelili vse lastni volji; sprava je bila torej dejansko nemogoča. Klemenčič omenja v svojem prispevku tudi intervju Alojza Rebule in Borisa Pahorja z Edvardom Kocbekom, ki je bil objavljen v Zalivu. Intervju je sprožil ostre reakcije, a tedaj je bilo prvič, da se je začelo javno govoriti o pokolih po vojni. Avtor članka piše tudi o pomenu spravni slovesnosti v Kočevskem Rogu in drugod.

Revija »Nuova iniziativa isontina« objavlja tudi poročilo o 24. srednjeevropskem kulturnem seminarju, ki je potekal v Gorici. Renzo Posarol pa piše o srečanju časnikarjev verskih revij in publikacij v Ljubljani. Zanimiv je tudi intervju uredništva revije z nekaterimi javnimi upravitelji na Goriškem o politični krizi, padcu realsocializma in o izgubljanju vrednot. Na ta vprašanja je odgovoril tudi občinski svetovalec Ssk v Gorici dr. Bernard Spacapan.

Revija objavlja še vrsto zanimivih prispevkov o umetnosti na Goriškem, muzejih, dva članka pa sta posvečena gradovoma na Trzaškem: Miramaru in gradu pri Sv. Justu.

Msgr. Ivanu Kretiču v slovo

»Zadnje dni januarja, ko sva se slučajno srečala na devinski pošti, si ne bi mislil, da se bomo danes na goriškem pokopališču poslavljal od Vas! Vaš prihod v poštni urad je bil za vse, ki smo bili v njem, prazničen dogodek. Veseli smo bili, da Vas vidimo, veseli, da ste bili dobre volje in vsaj na videz zdravi ter da ste čutili, ko ste prišli v Devin, da ste med svojimi ljudmi. Prišli ste med svoje, ki ste nas poznali po imenu, kajti mnoge izmed nas iz Devina, Štivanja in Medje vasi ste krstili, mnoge poročili in mnoge pokopali. Čutili smo, da se nas pogosto spominjate, kakor tudi drži, da smo se Vas mi spominjali. O Vaši navezanosti na devinsko župnijo je pričalo tudi Vaše zanimanje za novosti v zvezi z delovanjem v vasi in razvojem dogodkov v fari in občini. Zadnjič na pošti ste se na primer pozanimali, kako je uspel koncert božičnih pesmi, ki smo ga devinski zbori priredili v Štivanu, in ali so se premaknile priprave na obnovo te cerkvene zgradbe. Prijazno pa ste se pozanimali tudi pri ostalih v uradu, kako se počutijo in kako gre njihovim dragim.

Štiriintrideset let ste bili med nami, do oktobra leta 1989. Bili ste priča in v kroniki zvesti zapisovalec velikih sprememb, ki so jih doživele te naše vasi, med katerimi največje ravno Devin.

Kot človek, ki je v življenju veliko doživel in pretrpel (naj omenim, da ste bili pod fašizmom konfinirani v Južno Italijo, ker ste učili slovenščino in slovensko petje, naj omenim medvojno trpljenje v Čepovanu, kjer je le malo manjkalo, da Vas ne bi nemški vojak ustrelil, ali način, kako so Vas prisilili, da ste v vročih in nestrpnih povojnih letih skupaj z msgr. Močnikom zapustili Solkan) kot človek, ki je torej veliko pretrpel, ste imeli velik posluš za sočloveka.

V devinski narodnostno mešani fari ste

skušali s svojo skromnostjo, modrostjo, strpnostjo in potrpežljivostjo ustvariti pozitivno vzdušje sožitja med farani. S kančkom humorja in ironije Vam je včasih uspelo sprostiti še tako težko in napeto situacijo. Vedeli ste, da je treba vztrajati in delati za to, da se ohranijo tiste vrednote in navade, na katerih temelji narodna zavest, s katerimi se krepi in napaja tudi versko čutenje našega ljudstva. Za to smo Vam vsi hvaležni in še posebej člani devinskih zborov, saj ste moralno in tudi finančno podpirali naše delovanje!

Zvesto in požrtvovalno ste skrbeli za obe skupnosti, slovensko in italijansko. skušali ste biti pravični do vseh, čeprav morbiti za ceno nerazumevanja.

Danes, ko se tu poslavljam od Vas, smemo trditi, da se je z Vašim odhodom končalo neko obdobje. Če drugega ne, hiša pri starem gradu, v kateri ste bivali, ni več župnišče!

»Vse ima svoj čas in vsak opravke svojo uro pod nebom!«, je zapisano, in človek se večkrat ne more izogniti nekaterim okoliščinam. Tako — to smo čutili — je bilo z Vami, ko ste zapuščali župnijo. Tako je z nami sedaj, tu ob tem odprtem grobu, ko se poslavljam od Vas. Vsakdo izmed nas, ki ste ga krstili, učili v šoli, mu razlagali verske resnice in ga vodili k zakramentom, ga poročili ali mu pokopali najdražje sorodnike ali prijatelje, vsakdo izmed nas bi lahko povedal tak ali drugačen, droben ali pomemben dogodek in spomin na Vas in na Vaše delo.

Danes, ko stojimo ob tem grobu, kjer počiva toliko Vaših sobratov, čutimo veliko praznino, ki jo puščate za sabo.

Mi, župljani Devina, Štivanja in Medje vasi se Vam lahko samo še enkrat in iz vsega srca zahvalimo za vse dobro, ki ste ga naredili med nami.«

Marko Tavčar na pokopališču v Gorici

Znameniti dan sprave v Novi Gorici

Novogoriški župan Sergij Pelhan se je v sredo, 13. t.m., med tradicionalnim sprejemom duhovnikov na novogoriškem županstvu, ki so se ga tokrat prvič udeležili tudi duhovniki izza meje, javno opravičil duhovniku dr. Francu Močniku iz Gorice, ker so ga od oblasti naščuvani ljudje leta 1947 dvakrat »fizično vrgli preko meje v Italijo«, tako da ni mogel prevzeti uprave tistega dela goriške nadškofije, ki je prešel pod republiko Slovenijo, katero mu je zaupal sv. sedež kot apostolskemu administratorju.

Pobudo za opravičilo dr. Močniku so dali krščanski demokrati, ki so prisotni v občinski komisiji za mednarodne odnose. Župan Pelhan je v svojem nagovoru poudaril, da so demokratične spremembe »prinesle tudi na področju odnosov med oblastmi in verskimi skupnostmi dragocen napredek.« Poudaril je nadalje, da je bilo to srečanje drugačno od prejšnjih, ker so tokrat povabili tudi slovenske duhovnike iz zamejstva. Župan Pelhan pa se je o-

pravičil tudi Močnikovi sestri Pavli, ki je prav tako doživela hude krivice.

Na sprejemu so spregovorili še koprski škof, msgr. Piriš in goriški nadškof p. Bommarco. Zelo občuteno osebno pričevanje pa je imel kobariški dekan g. Franc Rupnik, ki je bil kot bogoslovec in Močnikov sodelavec prisoten v Solkanu obakrat, ko so se septembra in oktobra 1947 naščuvani ljudje spravili nad apostolskim administratorjem. Spomnil se je Močnikovega delovanja in se mu zahvalil tudi v osebni imenu, ter opisal oba fizična napada. Spomnil se je tudi preganjanja Močnikove sestre in poudaril, da je bil ta izgon le uvod v masovno preganjanje in zapiranje primorske duhovščine, ki je trajalo vse do leta 1962. Zato je slovesnost na novogoriškem županstvu označil za »znameniti dan sprave«. Izrazil pa je željo, da bi se v tem duhu nadaljevalo tudi v prihodnosti, ter da bi osvetlili tudi vrsto medvojnih in povojnih dogodkov na Primorskem, ko so bile številnim osebam povzročene hude krivice.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Gostovanje Slovenskega ljudskega gledališča iz Celja

Živahna komedija o lepoti in moči

Francoski naslov ene najznamenitejših komedij Alexandra Dumasa starejšega — Mademoiselle de Belle-Isle — se v slovenskem prevodu glasi: Pokvarjenec ali lepota in moč. Igra nam torej govori o pokvarjenosti in spletkarjenju francoske smetane v prvi polovici 18. stoletja, o nedolžnosti in lepoti, predvsem pa o družbeni in politični moči, ki prehaja iz ene roke v drugo. Kolo zgodovine se vrti, kolo sreče se zdaj nagiba na to, zdaj na ono stran. In v tem vrtincu častihlepja in prevar se lahko znajde prav vsak, tako ljubko in preprosto, naivno dekle, mademoiselle de Belle-Isle, kot tudi njen izvoljenec, poročnik d'Aubigny.

Alexander Dumas je v svojo zgodovinsko komedijo zgnedel in vnesel življenjske prigode in nezgode, v katerih se je kot nemiren duh nemalokrat znašel tudi sam. Njegova biografija je začinjena z verjetnimi in neverjetnimi doživljaji, romaneskna je in razgibana kot njegove slovstvene uspešnice. Romana Trije mušketirji in Grof Monte Christo sta nekaj burila domišljijo marsikateremu mladostniku, ki se je razvnel ob nepredvidljivih pustolovščinah plemenitih ter iznajdljivih junakov. Danes pa je, na žalost, celo oblikovalce otroških risank zajela že tolikšna nezavirnost, da otrokom ponujajo v Franciji ambientirane osladne zgodbe z mušketirjem D'Artagnanom.

Z gostovanjem celjskega gledališča je tržaško občinstvo spoznalo dramsko ustvarjanje pri nas doslej manj znanega avtorja, ki se uvršča med boljše evropske komediografe. Pravzaprav lahko trdim, da se mi je, po tipiziranih Molièrovih in Goldonijevih likih in v primerjavi z nekaterimi obrabljenimi vaudevillskimi situacijami, Dumasov humor zazdel nekako svež in nov. Iz Dumasove komedije dihata človeškost in življenjskost, saj je igra nekakšno kruto ogledalo hinavskega in preračunljivega francoskega plemstva, pa čeprav so morda nekateri dramski momenti ter interpretacija nekaterih igralcev mestoma zasukali uprizoritev v tragikomično smer.

Kljub temu da je komedija videti lahkotna, razgalja zapleteno igro osebnih in družbenih intrig na jasno očitnem zgodovinskem ozadju. Dogajanje se odvija v letu 1726, v zadnjih dneh vlade vojvode Bourbonškega, ki je tudi pri političnih odločitvah podlegel kapricam svoje ljubice, markize de Prie. Morda prav prostorska in časovna opredeljenost dajeta komediji priokus zdrave življenjskosti in pritegneta gledalca, da se vživi v težave, ki se sprva kažejo kot usodna, prelomna življenjska vprašanja, nazadnje pa se izkažejo za malenkostne težavice.

V komediji se dramsko spopadeta dvojica pokvarjenih lahkoživcev, vojvoda de Richelieu in markiza de Prie, ter nedolžni bretonski par, to sta vitez d'Aubigny in njegova zaročenka, ki nič hudega sluteč, zaupa svojima »dobrotnikom«. Izprijeni vojvoda se naposled izmaže z izgovorom, da je vsega zapleta kriva njegova bivša ljubica markiza (cherchez la femme!), in postane najboljši prijatelj poročnika d'Aubignya in njegove izvoljenke mademoiselle de Belle-Isle. Happy end torej, kot se za pravo komedijo spodobi.

Mladi režiser Vito Taufer je ob sodelovanju lektorja in dramaturga Tomaža Toporišiča spretno oblikoval uprizoritev te duhovite komedije. Na Händlovo temo je izbral glasbeno spremljavo, ki je kdaj pa kdaj zazvenela tudi v jazzovskem slogu.

Markizo, ki je s svojo razkošno, pompozno toaleta napolnila sceno, je zaigrala Anica Kumer. Njene mreže je spletal, a se nazadnje sam vanje ujel — vojvoda Janez Bremež. Sproščeno in naravno je v vlogi gospodične nastopila nadarjena Darja Reichman, lik poročnika d'Aubignya pa je v vsej njegovi mladostni zaletavosti in nerodnosti plastično upodobil Dario Varga.

Skratka, prijetna komedija z domiselno režijo in uigranim ansamblom lahko nudi prijetno nedeljsko doživetje. Uprizoritev bi bila brez dvoma zaslužila večji odmev tudi v našem tisku.

M. S.

Izšla je najnovejša številka Naših razgledov

Najnovejša številka Naših razgledov, štiri-najst dnevnika za politična, gospodarska in kulturna vprašanja, ki izhaja v Ljubljani, je prišla iz tiskarne prav na Prešernov dan. Revija objavlja v tej številki odgovore vseh letošnjih Prešernovih nagradencev na vprašanje, ki ga je postavilo uredništvo: »Umetniško ustvarjanje je zmeraj globoko individualno, a hkrati tudi nado-osebno dejanje, izročeno aktualnemu in tudi zgodovinskemu času. Kako v tem navideznem navzkrižju presojate svoje delo, ko ga opazujete iz preteklih izkušenj, sedanjih spoznanj in prihodnjih zamisli?« Na to vprašanje so odgovorili skladatelj Jakob Jež, slikar Zoran Mušič, prevajalec Drago Bajt, pesnik Andrej Brvar, likovni oblikovalec Radovan Jenko, igralec Vladimir Jurc, režiser Tomaž Pandur, kipar Matjaž Počivavšek, kipar Marko Pogačnik, režiserka Metka Rojc in arhitekt Aleš Vodopivec. Naši razgledi objavljajo obenem v tem sklopu tudi misel pokojnega pisatelja Marjana Rožanca, ki je vzeta iz pogovora z Andrejem Inkretom.

O gospodarskem izkoriščanju Slovenije piše v tej številki Naših razgledov politolog, časnikar in samostojni kulturni delavec iz Ljubljane Vinko Blatnik. Pisec predvsem opozarja, da samostojnosti, suverenosti slovenskega naroda ni mogoče doseči z enkratno politično odločitvijo, s plebiscitom, temveč da je treba bistveno okrepiti politično samozavest, gospodarsko uspešnost in učinkovitost družbenih ustanov. V sodobnem svetu, nadaljuje Blatnik je podlaga samostojnega družbenega življenja narodov gospodarska uspešnost. V Evropi je res tako, v Jugoslaviji pa ne, ugotavlja avtor članka. Tu namreč še ni prišlo do ločitve med gospodarskim in nacionalnim. Zato je lahko tudi velikost naroda učinkovito sredstvo za gospodarsko nasilje nad drugim, manjšim. Prizadevanja Anteja Markoviča za okrepitev, osamosvojitve in centralizacijo gospodarske moči federacije pomenijo zato v svojih političnih učinkih gospodarsko izkoriščanje razvitih republiških ekonomij. Prenos vrste pristoj-

dalje na 8. strani ■

Nemška slikarska umetnost na razstavah v Sloveniji

V Cankarjevem domu v Ljubljani je bila januarja na ogled retrospektivna razstava novejših del nemškega slikarja A. R. Pencka. To je psevdonim za Ralfa Winklerja, ki sodi poleg Baselitza, Lüpertza, Kieferja, Polkeja in Immendorffa k tisti generaciji povojnega nemškega slikarstva, ki je najbolj odmevala v okviru prizadevanj sodobne umetnosti sedemdesetih in osemdesetih let.

Penckovo slikarsko umetnost je slovenska kulturna javnost izjemno dobro sprejela, kar potrjujejo tudi nekatere strokovne kritike o razstavah v Cankarjevem domu v Ljubljani in v Obalnih galerijah v Piranu, kjer je njegovo arhetipično slikarstvo bilo na ogled že lansko leto.

Zanimivo je, da Slovenci Pencka razumejo pravzaprav kot postmodernističnega slikarja, ki abstraktne linije in oblike evropskega modernizma spet spaja z učinkovitimi oblikami figurativnega upodabljanja človeških likov in bolj realistično podoživetih scenerij. Podoba je, da je Penckovo slikarstvo v stalnem dialogu z zgodovino umetnosti zadnjih dveh stoletij. To dokazuje tudi ljubljanski pregled njegovih del, ki so nastajala med leti 1979 in 1989. Tu bi omenil predvsem zelo izrazita olja na platnu iz leta 1980, ki jih je Penck imenoval »Ponudba« in ki s pomočjo drznih barvnih signalov simbolizirajo tiste perverzije družbene nadstavbe, kot jih zrcalijo negativna dejstva vojne in zablod v znanosti ali umetnosti. Da je Penck kritičen slikar, dokazujejo velikanska črno-bela platna v posebni tehniki z umetno smolo, ki segajo prav v substanco človeškega življenja, do hrbtenice vsega nebitvenega okleščene sodobnega človeka. Zanimivi so tudi Penckovi izzivalno subtilni, a tudi pračloveško primitivni »Avtoportreti«, ki so nastali leta 1989.

Penck se je rodil leta 1939 v Dresdnu. Ognjene barve nekaterih njegovih del so morda odsev strašnega bombardiranja tega mesta v letu 1945, ki ga je kot otrok osebno doživel. Leta 1980 se je preselil v Zvezno republiko Nemčijo, kjer se je uveljavil. Leta 1980 je prevzel profesuro na umetniški umetnostni akademiji v Düsseldorfu. Obalne galerije v Piranu in Cankarjev dom v Ljubljani so ob Penckovih razstavah v Sloveniji izdale lep katalog s spremnima besediloma Andreja Medveda in Siegfrieda Gohra.

Ljubljanska Moderna galerija pa je skoraj istočasno pripravila izbor del iz zbirke svetovno znanega kolekcionarja umetnin, Raimunda Thomasa iz Münchna. Ta je v razmeroma kratkem času uspel zbrati presenetljivo veliko število dragocenih slik in plastik najbolj znanih umetnikov osemdesetih let. Thomas se je zanimal predvsem za tako imenovani novi nemški in italijanski ekspresionizem, manj pa je zbiral primere nove figurativne umetnosti. V Moderni galeriji se srečamo z novimi izpovednimi in izraznimi razsežnostmi A. R. Pencka, na ogled pa so tudi dela Georga Baselitza, Helmuta Middendorfa in Petra Vogta. Razstavljenih je tudi veliko impresivnih italijanskih slikarij, na primer vsebinsko zelo povedna in izrazita dela Mimma Paladina, Enza Cucchiya in Francesca Clementa. V krizni situaciji, ki ta čas pretresa Slovenijo in Jugoslavijo, sta obe razstavi zares pomembni. Obe vzbujata precej pozornosti v kulturni javnosti, tako da so razstavo »Svetovna umetnost osemdesetih let iz zbirke Thomas« v Moderni galeriji še podaljšali do srede februarja.

Lev Detela

INICIATIVNI ODBOR vabi na:
Ustanovni sestanek »Svetovnega Slovenskega Kongresa« za Goriško, ki bo v mali dvorani Kulturnega doma v Gorici dne 25. februarja t.l. ob 20.30.

Za iniciativni odbor
SKPD »Mirko Filej« - Kinoatelj
SMReKK - Skupina »Izvir«

MEŠANI PEVSKI ZBOR SVETI JERNEJ
Z OPCIN

prireja

ob Prešernovem dnevu,
prazniku slovenske kulture,

v FINZGARJEVEM DOMU
v nedeljo, 24. februarja, ob 17. uri

VEČER SLOVENSKE PESMI

ki ga bodo oblikovali: Dekliški pevski zbor VESELA POMLAD - vodi Franc Pohajač; Nonet »A. M. SLOMSEK« - pripravila Savica Malalan; DePZ ZVONČEK, Repentabor - vodi Loredana Guštin; Dekliška pevska skupina VESELA POMLAD - vodi Franc Pohajač.

Priložnostno misel bo podal pesnik Vinko Beličič. Igralska skupina »Tamara Petaros« iz Finzgarjevega doma bo izvajala napol šaljivi prizor »Intervju« (mladi in Prešeren) — pripravila Lučka Susič.

Povezoval bo Mitja Ozbič.

—o—

Sovjetski predsednik Mihail Gorbačov je pripravil načrt o prekinitvi sovražnosti v Perzijskem zalivu. O njegovi vsebini je obvestil tudi ameriškega predsednika Busha. Načrt predvideva predvsem umik iraške vojske iz Kuwaita. Do trenutka, ko to pišemo, še ni znano, ali bo diplomatska dejavnost sovjetskega predsednika preprečila odločilen napad zavezniških sil na Irak ali ne.

10 LET ŽIROVSKEGA OBČASNIKA

Srhljivi podatki o medvojnih dogodkih

V Žireh nad Škofjo Loko je konec preteklega leta izšla jubilejna številka revije Žirovski občasniki. Gre za lepo oblikovano revijo, ki izhaja kot nekakšen zbornik že 10 let, in to, kot pravi sam naslov, občasno. Od oktobra 1980 do danes je izšlo skupno 17 števil. O bogastvu njihove vsebine priča bibliografsko kazalo za vseh 10 let, ki je objavljeno ob koncu tega zvezka. Strokovno ga je uredila Tončka Stanonik. Zanimivo je, da so med stalnimi sodelavci pluralistično zastopani uveljavljeni in pa domači predstavniki različnih idejnih smeri. Naklada znaša 800 izvodov, ta številka pa šteje več kot 200 strani večjega formata in ima tudi barvne reprodukcije v svoji likovni prilogi, ki je posvečena nedavno umrlemu domačemu umetniku Ivetu Šubicu. O njegovem zgodnjem ustvarjanju piše Ivan Sedej, objavljenih je, kot že omenjeno, več reprodukcij.

Posebnost jubilejne številke pa je v tem, da je Alfonz Zajec objavil v njej seznam vseh vojnih žrtev iz Žirov in okoliških vasi. Za vsako ime je tudi kratka opomba o okoliščinah smrti, objavljeni pa so tudi domači naslovi in datumi rojstva ter smrti, kolikor je ta znana. Gre za grozljiv seznam. V Žireh je bilo namreč tik pred vojno 3.222 prebivalcev. V letih vojne jih je padlo, jih je bilo ubitih ali pa jih je vsekakor nasilno izgubilo življenje 312, torej ena desetina. Na vaškem spomeniku je vklesanih le 132 imen. Ta seznam pa želi, kot je zapisano v uvodniku te številke, prenehati s sektašenjem med mrtvimi. Iz pietete želi prinesiti vsa znana imena, pa naj bodo s tako imenovane »prave« ali pa tako imenovane »neprave« strani. V uvodniku, ki poudarja pomen partizanskega upora, stoji ugotovitev, da je tudi v Žireh prevladala državljanska vojna nad narodno-osvobodilnim bojem. To dokazujejo statistični podatki. Od 312 žrtev jih je največ padlo po koncu vojne, in sicer 95. Večina jih je pogrešanih, ker so bili to domobranci ali tudi civilisti, vrnjeni iz Koroške in neznanokje pobiti. Več imen pa nosi oznako: izpuščen, domov ni prišel.

Druga največja skupina žrtev so partizani, ki so padli ali bili ubiti. Teh je 83, medtem ko so padli v boju kot domobranci le trije domačini. 22 domačinov je padlo v nemški vojski, kamor so bili mobilizirani. 18 jih je bilo ustreljenih kot talci. 16 jih je umrlo v taboriščih ali internaciji. Civilnih vojnih žrtev je bilo 27. Posamezni primeri govorijo še o nesrečah, nepojasnjenih primerih in podobnem. Strašljive pa so spet številke o medvojnih likvidacijah. Partizani so likvidirali 33 ljudi, četniki 3, domobranci pa enega človeka.

O omenjenem seznamu razmišljajo Miha Naglič v uvodniku, sestavljalec Alfonz Zajec in pa Spomenka Hribar, ki je po rodu Žirovka in je pobudnica narodne sprave med Slovenci.

Drugi uvodnik je prispeval politik Viktor Žakelj pod naslovom Osamosvojitve je nujna.

Se en daljši prispevek je v tej bogati številki. Pod zaglavjem Domoznanstvo objavlja slavistka in etnologinja Marija Stanonik razpravo o nabilništvu na Žirovskem, torej o vsem, kar lahko človek nabere v naravi, da mu ni treba v trgovino. Gre za ravnanje Žirovcev z vodnim bogastvom, za nabiranje rastlin in sadežev, nabiranje in rejo živali, nabiranja za kurilne, stavbne, obrtne in druge namene. Tega gradiva je za skoraj 40 strani. V reviji pa je najti še druge zanimive sestavke iz domoznanstva, krajevnega življenja vojnih dogodkov, na primer intervju s partizanskim borcem Antonom Peternelom-Igorjem o vstaji na Poljanskem.

V zaglavju Leposlovje pa s prozo in poezijo nastopajo skorajda vsi domači ustvarjalci. Avtobiografski je zapis Slovenska usoda iz dveh vojn, ki ga je podpisal Vlastja. To je umetniško ime mednarodnega mojstra fotografije Vladimira Simončiča, ki je tesno navezan na Primorsko, od koder so njegovo družino izgnale italijanske oblasti novembra 1918.

S Primorsko je ostal povezan kot obveščevalec jugoslovanske vojske na zahodni meji in preko Tigra. Kot ilegalcec je nekaj časa med

dalje na 8. strani ■

France Bevk HUDA URA

XII.

Vrag te jaši! Rekel pa tega ni. Bil je Lovrenc, s katerim sta že nekatero noč prevasovala, nekatero pot prehodila. Star zbadljivec, nergač, ki se je rad vtikal v tuje stvari, a zvest tovariš. Edini, s katerim je kdaj pa kdaj govoril o Zalki. Če bi bil kdo drugi, bi ga poslal k vsem hudičem. Stopal je navzdol in molčal. Lovrenc ga je dolgo s strani opazoval.

»Ali si ju videl?«

Videl? No, da. »Saj nisem slep,« se je Tine odkrhal, kakor da se mu je srd dvignil v grlo in ga duši.

»Hudičev norec si, če boš tako pustil.«

»Če me ne mara, je nočem siliti,« je hlinil ravnodušnost. »Če si je izbrala drugega, kaj hočem?«

Lovrenc ga je nejeverno premeril.

»Drugega?« se je strupeno podsmehnil.

»Prekleta! Lepo si je prebrala. Toliko je Pavletu do nje, kot meni, ki se nikoli ne bom ženil. Njemu je do zemlje. Če bi mogel, bi vzel samo zemljo, njo bi popustil ...

»Kako za zemljo?«

»Kako? Ali si res tako kratke pameti? Zalka pojde k Slivarju, a Ivancu ne bo treba šteti dote. Zemljo dobi, saj je ne ponese v žepu v krtovo deželo. To je vsa lopovščina.«

A Tine je stal ko vkopan v zemljo. Gledal je ko bebec. A? Da, Tine se je vprašal več kot enkrat, še ta dan, če pojde mar Zalka k Slivarju, ali se bo Pavle, dedič, priženil k Frenconu. Zdaj se mu je zjasnilo. Ne, Lovrenc ni lagal. Ko dobiš mladega, bo še trša. Besede, ki sta jih Slivar in Ivanc govorila tisto jutro, pričajo dovolj. Ves dan ni prav vedel, kam bi jih del, zdaj pa so dobile obraz in roke.

Segel si je z roko na čelo in potegnil z dlanjo preko obraza.

»Pa kje si to izvedel?«

»Kaj ju nisem slišal, ko sem vlačil seno v svišli? Ivanc se mi je že kar smilil. Slivar ga je obdeloval kot obad privezane-ga vola.«

»Ali je on, Ivanc, privolil?«

»Privolil. Saj ga je tako zalival z žganjem, da je bil ko mavra. Ni več vedel, ali je dedec ali baba.«

Tine se je molče okrenil. Stopil je na stezo, ki je vodila skozi gozd. Med drevjem je bila tako gosta tema, da sta morala fanta z grabljami otipavati pot. Tine je razmišljal. Pred očmi mu je plaval Zalkin dom, ki se pogreza v Slivarjeve roke. Ne, saj ni hlepel po zemlji. Ko je mislil na deklo, ni računal. A bilo mu je umevno samo po sebi, da se bo priženil k hiši. V tistem trenutku je poleg srda, ljubosumia in gnusa legla nanj tudi skrb za bodočnost.

Postal je in izbuljil oči v temo med drevesi. Glasovi fantov in deklet so se čim dalje bolj izgubljali v dnu gozda.

Zdrznil se je ob neki misli.

»To moram povedati Zalki,« je rekel zamolklo.

»Dekle je vse trapasto na onega.«

Skozi tihoto noči se je razlegnil smrtni krik ptice, ki je ječe utihnila, a za tem zmagoslavno vpitje skovirja. Fanta sta za hip obstala, a nato sta molče hodila dalje. Med drevjem se je medlo zasvetilo. Gozd, pobočje drugega hriba ... Fantje so bili že odpeli in odvriskali proti vasi.

IZŠLA JE NAJNOVEJŠA ŠTEVILKA NAŠIH RAZGLEDOV

■ nadaljevanje s 6. strani

nosti in odločanja o njih iz zbora republik v zvezni zbor pomeni neposredno nevarnost za samostojnost, suverenost Slovenije, opozarja Blatnik; 5,8% je namreč odločno premalo. S takšnim številom poslancev ni mogoče oblikovati relativne večine v zvezni skupščini in se izogniti preglasovanju. Posledica te Markovičeve uspešne koncentracije gospodarske moči je vsakoletno skokovito povečanje zveznega proračuna, nadaljuje avtor članka. V letu 1991 naj bi za svoj proračun federacija sama pobrala gospodarstvu kar štiri petine denarja; le slabih 20% bo ostalo republikam, ki tako izgubljajo poslednji vpliv na odločanje o izdatkih zveznega proračuna. Z njim gospodari federacija, ki ta denar porablja predvsem zase: za vojsko, zvezno administracijo, diplomacijo, zvezne banke in — kupovanje soglasja velikih republik. »Slovenci smo se temu izkoriščanju končno postavili po robu,« piše še Vinko Blatnik. »Plebiscit je veljaven izraz politične volje slovenskega ljudstva in hkrati pravna podlaga tudi za uveljavitev gospodarske samostojnosti države Slovenije. Slovenci morajo zdaj zbrati zgodovinski pogum in v šestih mesecih doseči dejansko politično in gospodarsko samostojnost.«

Zgodovinar Boris Gombač, ravnatelj Narodnega muzeja iz Ljubljane, ocenjuje v tej številki Naših razgledov knjigo Milice Kacin-Wohinz z naslovom: »Prvi antifašizem v Evropi — Primorska 1925-1935«. Poleg tega objavlja štirinajst-dnevnik tudi nekaj odlomkov iz Kocbekovega Dnevnika 1945-1946, ki ga je pred nedavnim izdala Cankarjeva založba. Naši razgledi vsebujejo tudi zanimiv pregled jugoslovanskega in evropskega tiska.

SRHLJIVI PODATKI O MEDVOJNIH DOGODKIH

■ nadaljevanje s 7. strani

vojno deloval v Trstu, razgibano življenje in po vojne hude krivice ter poklicne uspehe pa najdemo v ostalih podatkih tega tudi z dokumentarnimi fotografijami opremljenega zanimivega spominskega sestavka.

12.

Na nizkem zidu pred Mlakarjevo hišo je sedel Mohor in igral na harmoniko. Sključen nad godalom je prebiral tipke in se med igranjem zibal, ko da nekoga uspa. Bil je skoraj neviden. Temo so rezali le trakovi luči skozi okno.

Podnevi bi ga zlepa ne bil kdo pregovoril, da bi vzela harmoniko v roko, šele na večer se je razživel. V nočeh so se razlegali zvoki njegovih pesmi daleč po vasi. Ljudje so postajali pred hišami in so ga poslušali. Taka godba, taki glasovi, da so jim bridko sladko segali do srca. Bila je godba za radost, a bila je tudi godba za solze.

Tisti večer se je bilo njegovih pesmi pri-mešalo še nekaj drugega. Kaj? Tega bi nihče ne znal povedati. Bilo je, kakor da si je prislonil uho na prsi, da posluša in posne-ma neke notranje glasove. Kakor da sta se mu radost in bridkost zlili v eno pesem ...

Notranji vid mu je včasih pričaral nove svetlobe. Takrat se je smehljal predse. Toda to so bili le hipi, v resnici je bilo težko. Izuri naj ostale čute do tiste potankosti in občutljivosti, da bodo nadomeščali vid? Poznal je že vsak klanec, vsako dre-

Sodobna slovenska literatura na Koroškem

Na inštitutu za občo in primerjalno književnost univerze v Celovcu so v zimskem semestru 1990/91 potekala zanimiva predavanja o sodobni slovenski literaturi na Koroškem. Vodil jih je avstrijski literarni zgodovinar in sodelavec omenjenega inštituta dr. Johann Strutz. Ta je takoj na začetku prireditve poudaril, da je »slovenska literatura na avstrijskem Koroškem reminiscenca bivše in hkrati prvina današnje srednjeevropske kulturne polifonije.« Menil je, da so se današnji slovenski koroški pisatelji v zboru avstrijsko-srednjeevropske literature uveljavili s svojo specifično »zlomljeno modernostjo«, za katero je značilen večsmeren dialog kultur in načinov življenja, refleksivnost in dvom, kritika in samokritika.

Predavanja, ki so bila del rednega študijskega programa celovške univerze, vendar dostopna tudi širši javnosti, so se začela 23. oktobra 1990 z referatom ljubljanskega univerzitetnega profesorja dr. Borisa Paternuja, ki je razčlenil znani problem »zavrtosti in svobode v sodobni koroški književnosti«. Vsak torek popoldne je do 29. januarja 1991 sledil obsežen niz predavanj, na katerih so znani univerzitetni strokovnjaki in uveljavljeni publicisti predstavili vse glavne člene dokaj razvejane slovenske literarne panorame pri razmeroma maloštevilni, a aktivni slovenski manjšini na Koroškem.

Marija Spieler, Neva Šlibar, Mira Miladinovič, Maja Haderlap, Johann Strutz, Hans Kitzmüller, Lev Detela, Denis Poniž, Tomaž Toporišič, Tone Pretner, Miha Vrbinc in Fabjan Hafner so med drugim poročali o Milki Hartman, Janku Messnerju, Valentinu Polanšku, Andreju Kokotu, Florjanu Lipušu, Gustavu Janušu, Maji Haderlap, Janku Ferku, Kristijanu Močilniku in drugih, tudi najmlajših slovenskih besednih ustvarjalcih. Serija strokovno utemeljenih predavanj o slovenski literaturi na avstrijskem Koroškem je še enkrat opozorila na živo moč slovenske lepe besede v zamejstvu. Predavatelji so pri tem v svojih izvajanjih v glavnem sledili sestavkom, ki so v nemščini objavljeni v obširnem zborniku »Profili novejšje slovenske literature na Koroškem«, ki je izšel leta 1989 pri Mohorjevi

založbi v Celovcu. V slovenskem programu avstrijskega radia v Celovcu je od 30. januarja vsako drugo sredo med 21. in 22. uro na sporedu natančna magnetofonska dokumentacija o omenjeni prireditvi.

Lev Detela

—O—

SVETOVNI SLOVENSKI KONGRES TUDI NA GORIŠKEM

■ nadaljevanje s 3. strani

pina, enkrat tudi z objavljenim sestankom oziroma željo, da se gibanju priključijo vsi, ki jih to zanima, bodisi društva in organizacije ali posamezniki. »Kinoateljce«, SKPD Mirko Filej, SMReKK in skupina »Izvir« opravljajo delo, ki naj v ponedeljek, 25. februarja, ob 20.30 v Kulturnem domu v Gorici skliče ustanovni sestanek Svetovnega slovenskega kongresa za Goriško, kjer bo za širšo javnost in vse zainteresirane podana globlja informacija, istočasno pa se bo odbor konstituiral. Konec marca naj bi bil v Gorici deželni občni zbor, ki bi profiliral specifično našega zamejskega prostora, sprejel statut in se pripravil na Kongres v Ljubljani.

Janez Povše

Rudarji vztrajajo

Boj rabeljskih rudarjev za ohranitev delovnega mesta se zaostruje. V rovih vztraja kakih 50 rudarjev z obeh strani meje. Njihovi sindikalni predstavniki ugotavljajo, da je zaprtje rudnika, ki je po njihovem mnenju donosen, politično vprašanje. Zato od dežele Furlanije Julijske krajine in Italijanske rudarske družbe zahtevajo, naj bi pristojni organi poskrbeli za alternativno zaposlitev ljudi, ki naj bi s 30. junijem, ko bi zaprli rudnik, postali brezposelni. Za rudarje dopolnila blagajna ni sprejemljiva rešitev, predlagajo, naj bi jih zaposlili pri sanaciji celotnega področja in rudnika samega ter jim omogočili obiskovanje tečajev za poklicno preoblikovanje.

vo ob njem. Dolgo je trajalo, da je spoznal vsako grapo, vsak kamen, vsak grm ... Vsak? Ne, to še dolgo ni bilo vse. Vseh posameznosti, ki ustvarjajo svet, nikoli ne bo mogel zajeti. S koraki je izmeril vsako razdaljo. Vedel je, koliko je od vrat do kamre, od doma do Zalke, od vrta do polja. Toda včasih se je zmedel, kakor da ga je nenadoma zapustil spomin. Bil je nebogljjen kakor otrok. Neredko so ga motile predstave iz preteklosti in ga delale še bednejšega. Da, če bi nikoli ne bil videl ... A on je vedel, kaj je sonce, kakšna je zemlja, kakšni so človeški obrazi, četudi so mu bile vse te predstave že rahlo pobledele. Tisti meseci v zavodu: pletenje košev, branje vzboklih črk; vse tisto prizadevanje, da bi mu nadomestili oči, je bilo ko zasmeh.

Ostala mu je le noč in harmonika.

Že pred vojsko je bil kdaj pa kdaj poskusil nanjo zaigrati. V bolnišnici ga je učil neki Čeh. Dà, na harmoniko more igrati tudi slepec. Vsi so trdili, da jo more igrati celo bolje od drugih. Harmonika mu je bila že od nekdanj najljubše godalo, a tako ljubo še nikoli kot zdaj. Z njo, se mu je zdelo, je lahko izrazil vse, kar ga je mu-

čilo. Ljudem je dajal kos sebe, kot bi jim rezal kruha.

Glavo je nagibal na ramo, prsti so mu tekli po tipkah. Čutil je, da je nastal večer. In da je soparno in so zvezde zastrte z mrčem. Pred jutrom bo nevihta. In da po vrtu letajo kresnice. In da so se fantje in dekleta medtem že vrnili s senožeti. Eni so posedali po klopi pred hišo, a drugi ga stojé gledajo in poslušajo. Čutil je, da stoji med njimi Zalka in da ga tudi ona gleda in posluša. Obraz in nasmeh, kako ga je videl pred leti.

Dà, Zalka ga je gledala. In poslušala. Stala je v skupini deklet, se z roko naslanjala sosedu na ramo. Nagibala je glavo in lovila glasove. Tako žalostno ga je bilo poslušati. In tako lepo. Ni mislila na Mohorja, on ji v tistem trenutku nič ni bil. S strastno melodijo se je pogrezala v omaro, v nekaj lepega do solz.

»Zalka!«

Bila je nejevoljna, da jo je nekdo zmotil. Ozrla se je. Za njo je stal Tine. Kaj ji hoče? V pasu svetlobe mu je videla blesk oči. Umaknil se je. Namigoval ji je z roko in z glavo, naj stopi za njim.

(Dalje)